

Partnerstwo Ziemia wysokomazowiecka - diagnoza

Terytorium Partnerstwa obejmuje obszar 1 288,91 km². Teren partnerstwa leży na Wysoczyźnie Wysokomazowieckiej, pomiędzy doliną górnego biegu Narwi a Bugiem na południu. Obszar Partnerstwa zamieszkuje 56 652 osoby (stan na 30.06.2020)

Partnerstwo „Ziemia Wysokomazowiecka” jest utworzone wokół miasta powiatowego Wysokie Mazowieckie przez okoliczne gminy i miasta wchodzące terytorialnie w skład całego Powiatu Wysokomazowieckiego.

W Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 Wysokie Mazowieckie jest wymienione wśród innych miast powiatowych województwa jako obszar strategicznej interwencji *Miasta Powiatowe*.

POWIAT
WYSOKOMAZOWIECKI

MIASTO
WYSOKIE
MAZOWIECKIE

GMINA
CIECHANOWIEC

GMINA
CZYŻEW

GMINA
KLUKOWO

GMINA
KOBYLIN-BORZYM

GMINA
KULESZE KOŚCIELNE

GMINA
NOWE PIEKUTY

GMINA
SOKOŁY

GMINA
SZEPIETOWO

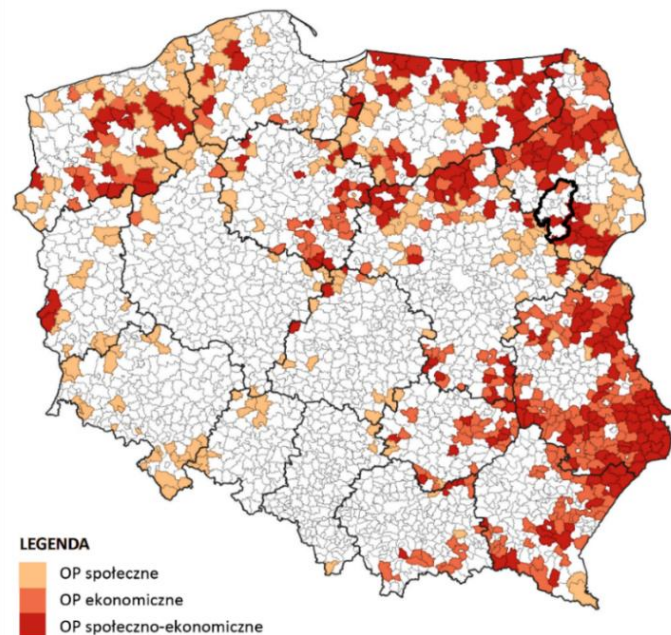
GMINA
WYSOKIE
MAZOWIECKIE

Delimitacja obszarów problemowych profesora Śleszyńskiego

Dwie gminy z Partnerstwa: Klukowo i Kobylin-Borzymy wg delimitacji Śleszyńskiego zaliczono do obszarów problemowych.

Gminę Kobylin-Borzymy zaliczono do ekonomicznych problemów obszarowych, natomiast Gminę Klukowo do społeczno-ekonomicznych obszarów problemowych.

W typologii obszarów problemowych obydwie gminy zaliczono do obszarów problemowych opóźnienia urbanizacyjnego.

Wiodące funkcje na obszarze

Ośrodkiem, który w zakresie świadczonych usług ma dominującą rolę na terenie partnerstwa jest stolica powiatu, miasto koordynator Partnerstwa – Wysokie Mazowieckie. Dostarcza ono niemal wszystkich analizowanych usług publicznych i rynkowych.

Kolejne gminy z OP, których oferta usług jest nieznacznie mniejsza niż miasta powiatowego, to Ciechanowiec, Szepietowo, Czyżew.

Wyraźnie uboższy jest katalog usług świadczonych w Kobylinie-Borzymy, Kuleszach Kościelnych, Nowych Piekutach.

Mieszkańcy gminy wiejskiej Wysokie Mazowieckie ze względu na specyfikę lokalizacji gminy - okalającej Miasto Wysokie Mazowieckie w głównej mierze korzystają usług znajdujących się w gminy miejskiej Wysokie Mazowieckie.

Wiodące funkcje na obszarze

Niezbyt równomierne jest pokrycie OP firmami – pracodawcami, którzy oferują pracę nie tylko w rolnictwie. Rynek pracy, dywersyfikacja działalności rolniczej, dobrze płatne miejsca pracy to zdecydowanie te obszary, które wymagają interwencji strategicznej.

Powiązania istniejące między gminą miejską Wysokie Mazowieckie, a pozostałymi gminami OP są wyraźne i silne.

Warto podkreślić przepływ ludzi w zakresie korzystania z usług na terenie partnerstwa związany z dostępnością miejsc pracy.

Współpraca, instytucje, partnerzy społeczni, stowarzyszenia

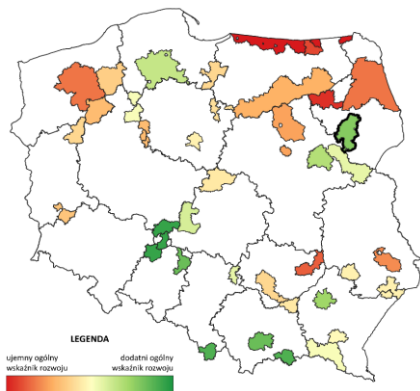

Dotychczasowa współpraca z instytucjami i podmiotami, zarówno publicznymi, jak i prywatnymi, których działalność bezpośrednio wpływa na potencjał rozwojowy poszczególnych gmin, jak i całego partnerstwa **nie ma charakteru systemowego**, gminy z obszaru partnerstwa **nie mają wspólnej strategii współpracy** z interesariuszami i partnerami społecznymi.

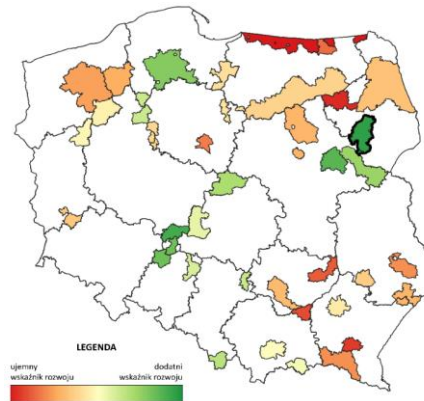
Jednocześnie należy podkreślić silne oddziaływanie współpracujących podmiotów na mieszkańców partnerstwa zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej.

Analiza wskaźnikowa poziomu rozwoju partnerstwa wg MRL

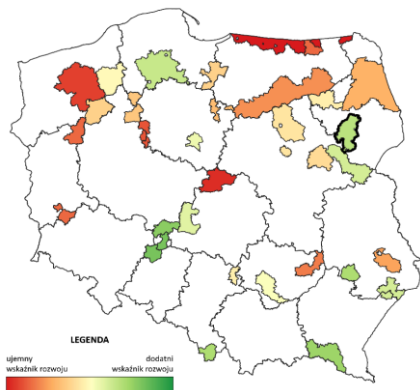
Wymiar ogólny rozwoju

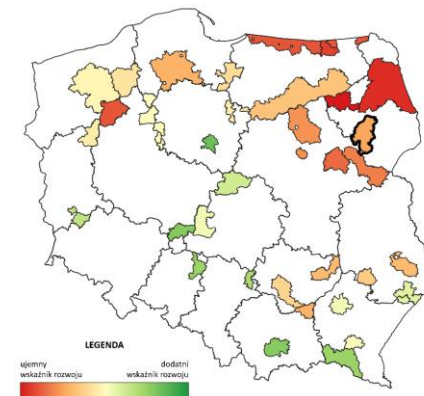
Wymiar gospodarczy rozwoju

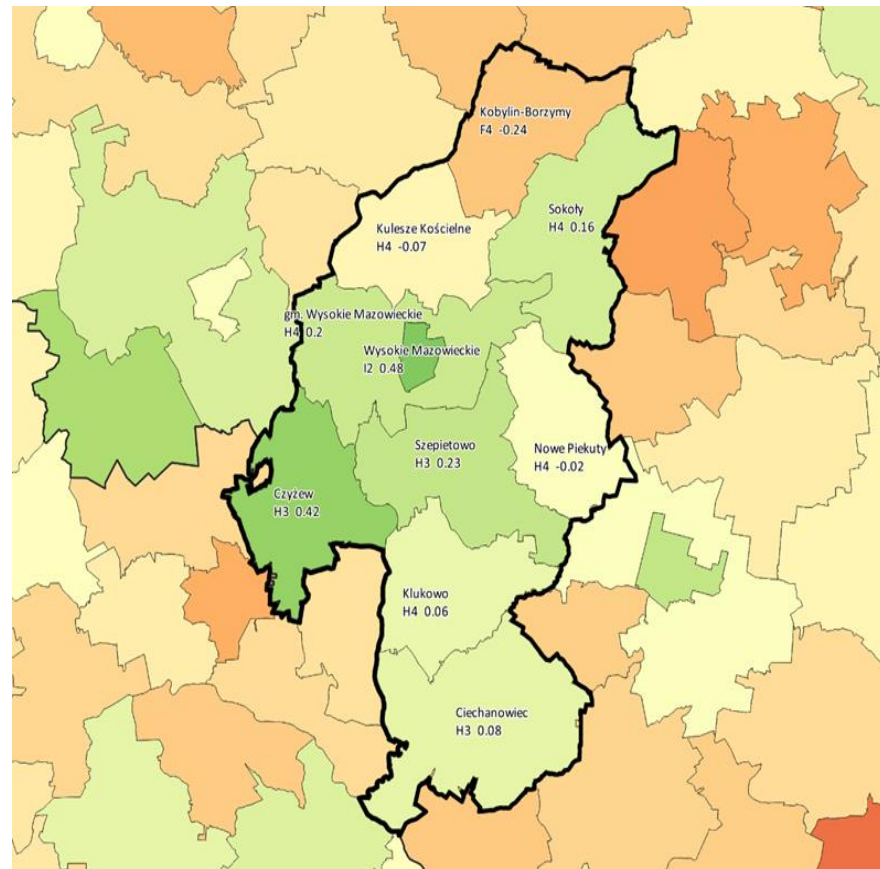
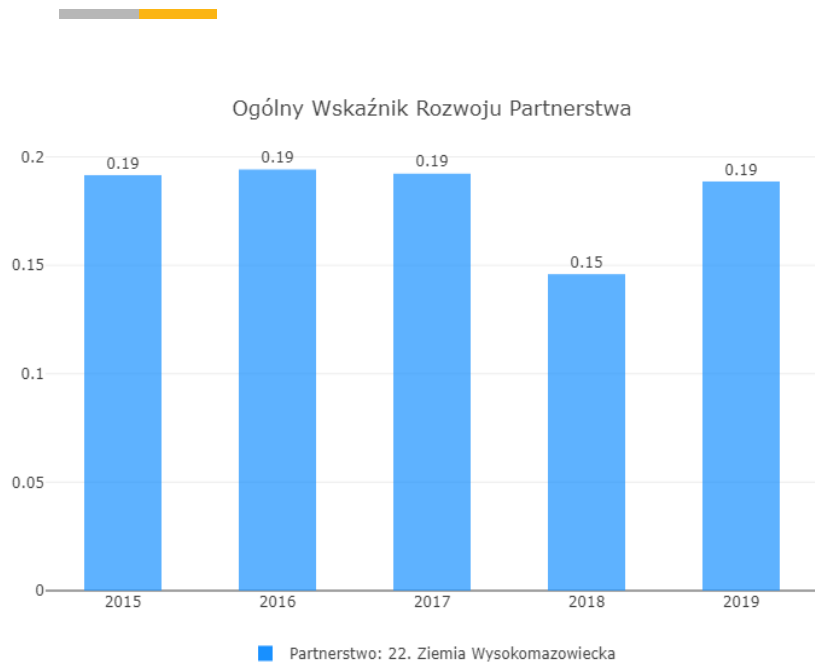
Wymiar społeczny rozwoju

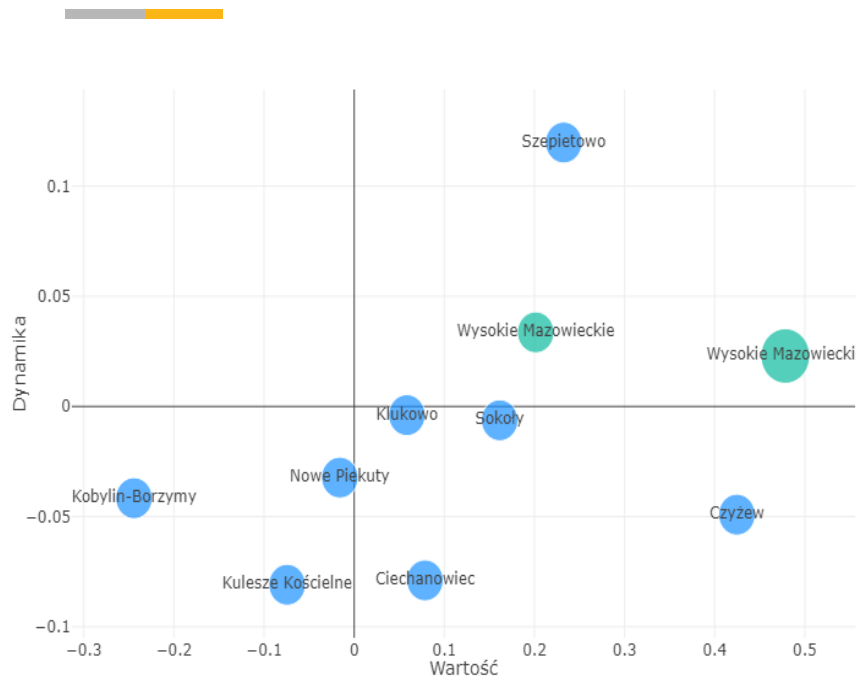

Wymiar środowiskowo-przestrzenny rozwoju

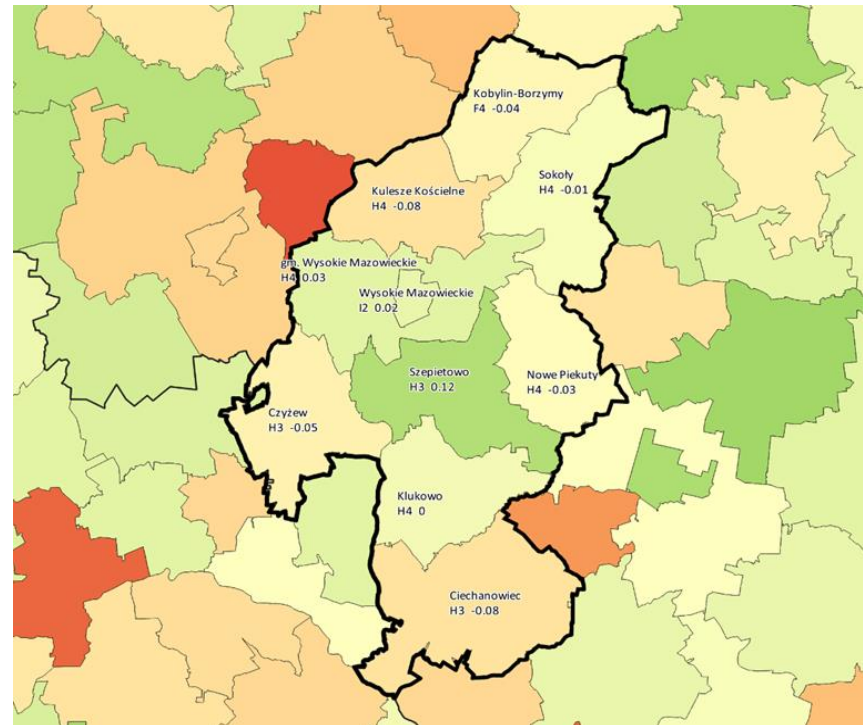

Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa

Pozycja gmin w Partnerstwie

Dynamika ogólnego wskaźnika rozwoju gmin 2015-2019

Wskaźnik rozwoju w obszarach funkcjonowania gmin OP

Nazwa obszaru	2015	2016	2017	2018	2019
1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	0,24	0,21	0,19	0,12	0,32
2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	0,45	0,40	0,43	0,28	0,22
3. Sytuacja materialna mieszkańców	0,38	0,83	0,98	0,81	0,84
4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)	0,79	0,87	0,99	0,78	0,86
5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	- 0,09	- 0,12	- 0,18	- 0,22	- 0,20
6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie	0,39	0,02	0,06	0,20	0,14
7. Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy	0,58	0,60	0,65	0,44	0,65
8. Poziom bezpieczeństwa	0,15	0,23	- 0,13	0,07	0,12
9. Sytuacja demograficzna	- 0,12	- 0,05	- 0,06	- 0,02	- 0,08
10. Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna)	- 0,39	- 0,36	- 0,41	- 0,41	- 0,37
11. Ład i struktura przestrzenna obszaru	- 0,19	- 0,19	- 0,19	- 0,19	- 0,20
12. Lokalne środowisko przyrodnicze	- 0,11	- 0,12	- 0,10	- 0,06	- 0,03

Partnerstwo Ziemia wysokomazowiecka ma trzy silne obszary: stan finansów lokalnych decydujących o rozwoju, sytuację materialną oraz zasoby instytucjonalne, integrację i kapitał społeczny gmin.

Najśłabszym obszarem, niewiele różniącym się wskaźnikami na przestrzeni pięciu lat jest dostępność komunikacyjna.

Co o obszarze partnerstwa myśli młodzież?

Badani uczniowie ostatnich klas w Partnerstwie wykazali w odpowiedziach większe znaczenie przywiązania do obecnego miejsca zamieszkania niż średnia odpowiedzi dla wszystkich partnerstw w kraju.

Do pozostania i pozytywnej opinii skłaniają młodzież głównie więzy rodzinne, relacje z przyjaciółmi i znajomymi, sentyment i lokalny patriotyzm. Pozytywnie oceniane jest też bezpieczeństwo, jakość środowiska naturalnego.

Dobrze oceniane są warunki prowadzenia własnego gospodarstwa rolnego.

Co o obszarze partnerstwa myśli młodzież?

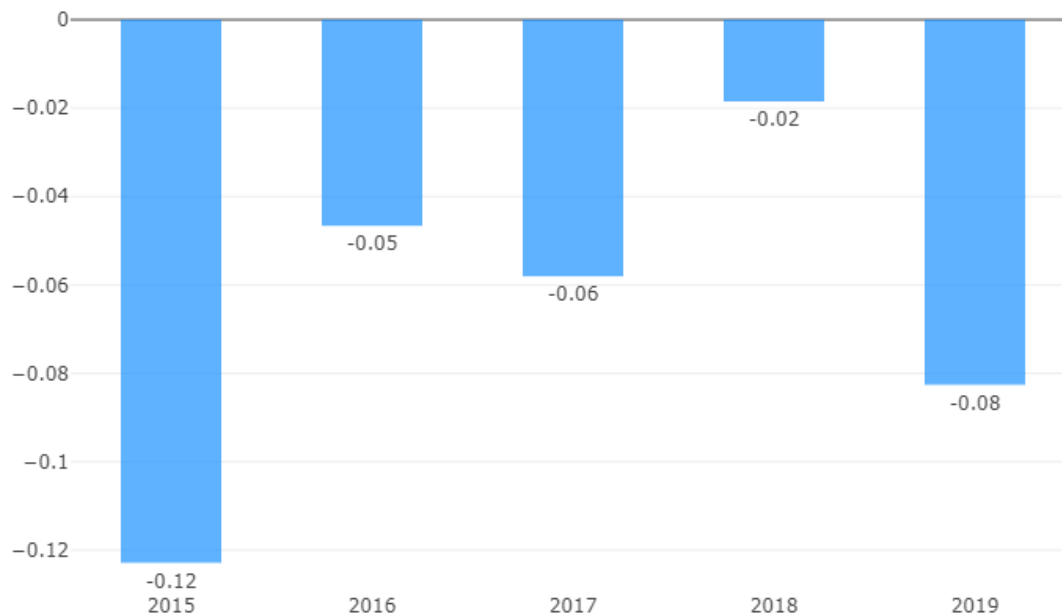
„Wypycha” młodych z obszaru partnerstwa nieatrakcyjna oferta rynku pracy oraz wysokość zarobków.

Zdaniem młodzieży, by pozostać i wiązać swoje plany z gminami OP lub po studiach wrócić tutaj, konieczne jest przede wszystkim stworzenie nowych atrakcyjnych miejsc pracy, stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, lepsza oferta edukacyjna i w zakresie opieki zdrowotnej, ogólnie poprawa infrastruktury decydującej o jakości i warunkach życia w gminach.

Sytuacja demograficzna

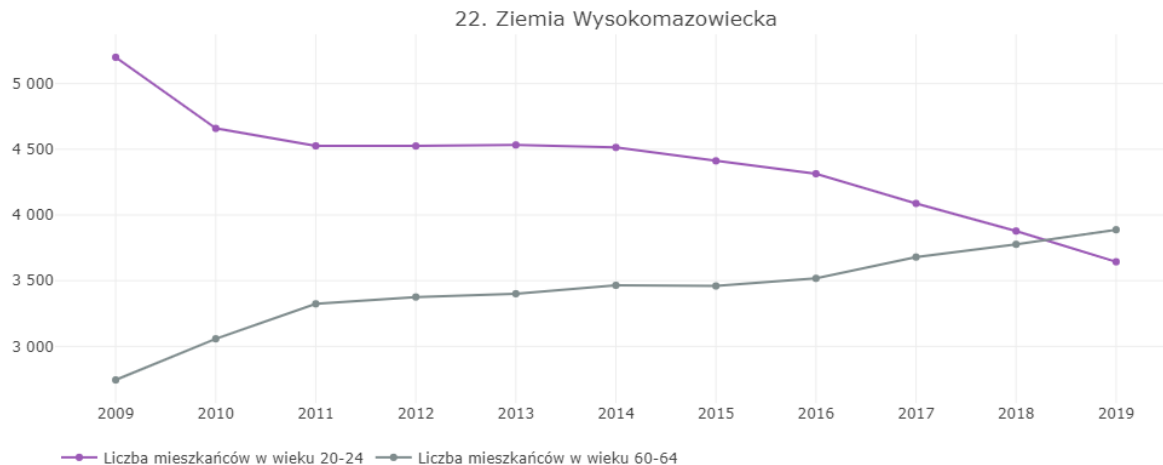

9. Sytuacja demograficzna (Partnerstwo)

Partnerstwo: 22. Ziemia Wysokomazowiecka

Zastępowalność pokoleń na rynku pracy

Różnica liczby mieszkańców w wieku 20-24 i 60-64

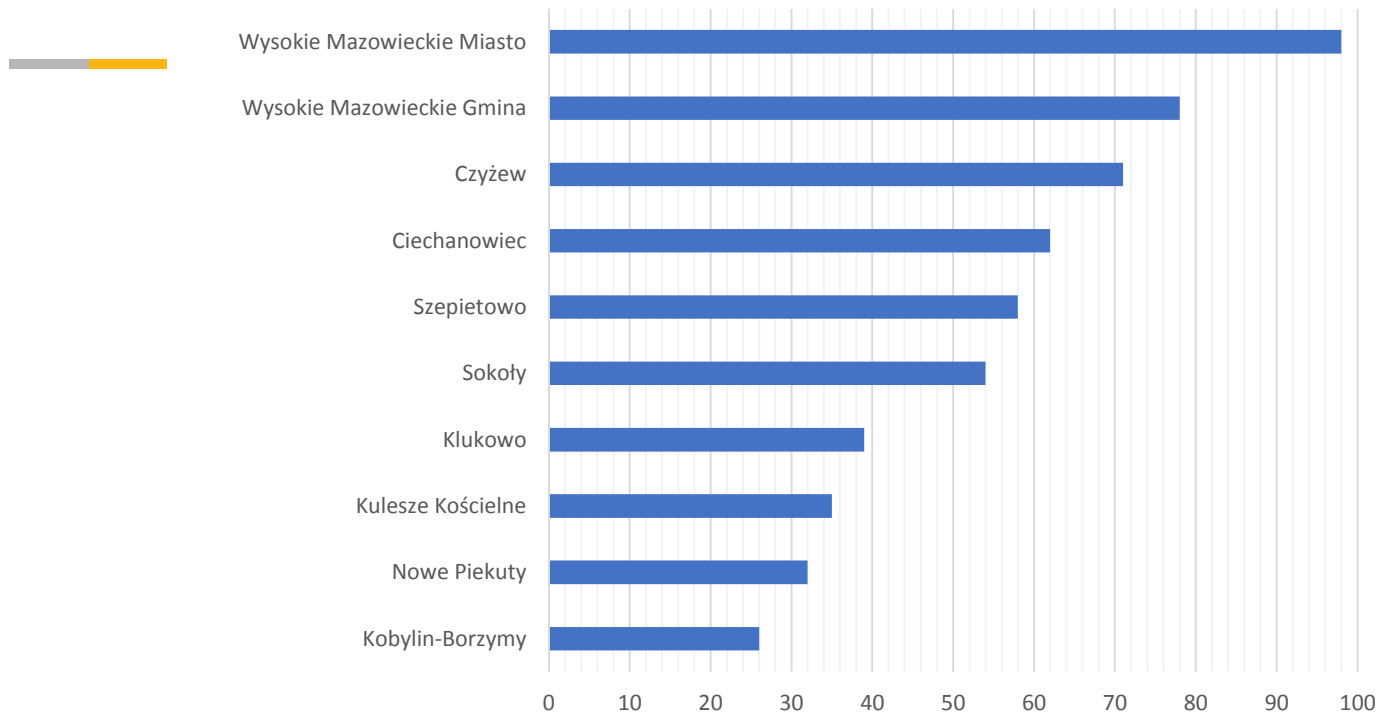
Sytuacja demograficzna

Na obszarze partnerstwa da się zaobserwować niekorzystne zmiany demograficzne. Zauważa się zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców, wzrasta liczba osób wieku poprodukcyjnym, utrzymuje się ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji. Prognozy wskazują, że na obszarze partnerstwa przeważać będzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym względem osób w wieku przedprodukcyjnym. W dużej mierze będzie to efektem zjawiska migracji, w szczególności ludzi młodych.

W okresie 2010 do 2019 ogólna liczba mieszkańców gmin partnerstwa zmniejszyła się o 4,8% z 59 730 do 56 860 mieszkańców. Niekorzystnym zjawiskiem było też pogłębianie się niekorzystnych zmian struktury wieku mieszkańców. Przy wzroście liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym o 10 %, liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym spadła o 15%.

Sytuacja demograficzna

Liczba dzieci urodzinyh na OP w poszczególnych gminach

Obszar partnerstwa charakteryzuje się korzystnymi zjawiskami społecznymi w latach 2009-2019, tj.:

- spadkiem liczby osób bezrobotnych
- spadkiem osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej
- spadkiem liczby przyznanych dodatków mieszkaniowych

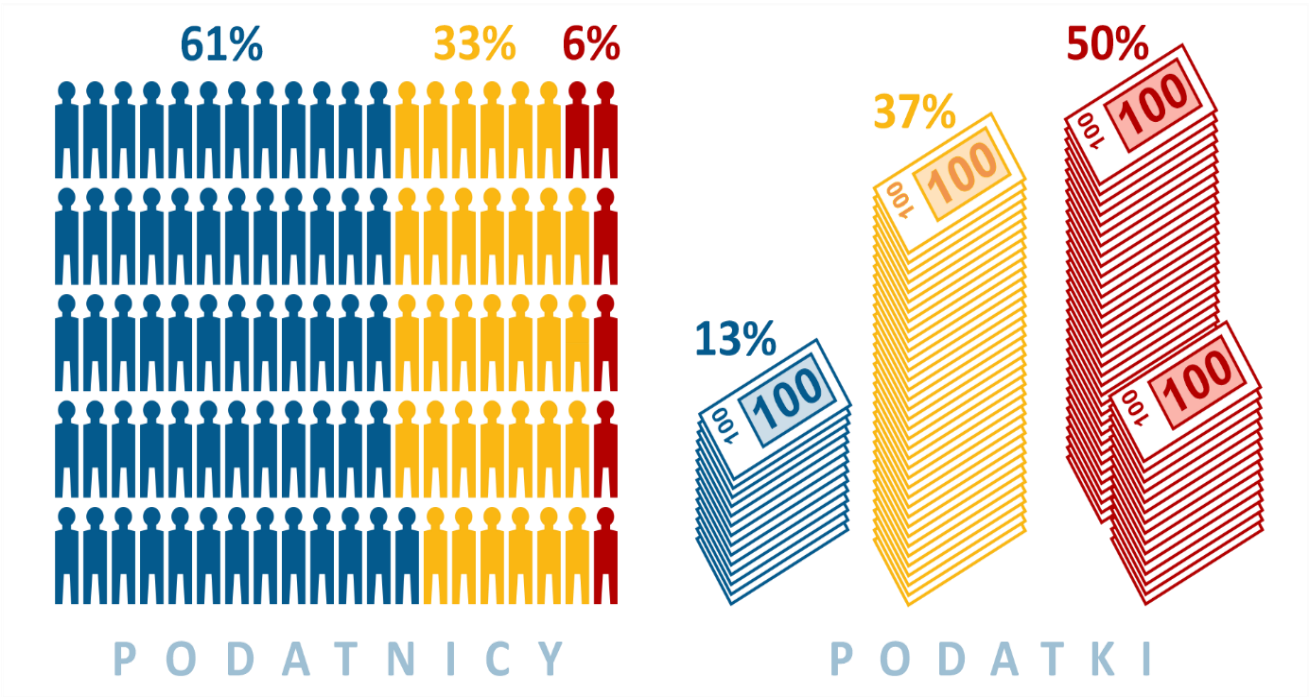
Zróżnicowana jest skala aktywności społecznej i kulturalnej w gminach obszaru partnerstwa - dominująca pozycja gminy Ciechanowiec.

Lokalna przedsiębiorczość

Lokalna przedsiębiorczość opiera się na rosnącej liczbie (o 12%) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w terenie partnerstwa i wzrostowi dochodów i podatków PIT mieszkańców i przedsiębiorców. Wartość udziału PIT w dochodach budżetu gmin wzrosła łącznie do 248%. Zestawienie wystawionych przez lokalnych pracodawców PIT 11 i otrzymanych przez mieszkańców obszaru partnerstwa PIT potwierdza pozytywne tendencje w rozwoju gospodarczym obszaru. W okresie ostatnich 5 lat rośnie liczba (poza kilkoma przypadkami w 2019) otrzymanych PIT 11 przez mieszkańców gminy i wystawionych PIT 11 przez pracodawców z terenu gminy. Oznacza to, że coraz więcej mieszkańców gminy otrzymywało dochody związku z pracą wykonywaną na rzecz lokalnych i zewnętrznych pracodawców, oraz że rosło zatrudnienie u lokalnych pracodawców.

Podatnicy i podatki na OP

Podatnicy i podatki na OP

Ponad 60% podatników osiąga dochody nieprzekraczające równowartości rocznej minimalnego wynagrodzenia. Równocześnie generują oni 21% wszystkich dochodów mieszkańców obszaru i jeszcze mniej podatków - tylko 13% ogólnej wartości podatku dochodowego mieszkańców obszaru partnerstwa.

Druga grupa podatników, którą można nazwać grupą o średnich dochodach to 33% podatników, którzy generują 46% wszystkich dochodów mieszkańców obszaru i 37% podatków.

Ostatnia grupa podatników o najwyższych dochodach, których jest tylko 6% generuje 33% dochodów i aż 50% podatku PIT.

Środowisko przyrodnicze

Znaczna część obszaru partnerstwa charakteryzuje się dużymi walorami przyrodniczymi i środowiskowymi (lasy, rzeki, dobra jakość powietrza) i objęta jest, w małym stopniu, różnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu. Niski udział restrykcyjnych form ochrony środowiska obowiązujących na OP nie zmniejsza atrakcyjności inwestycyjną obszaru, co powinno stymulować do inwestycji związanych z ekoturystyką i innymi, niszowymi rodzajami turystyki w pełni korzystającymi z atrakcji przyrodniczych terenu.

Analiza kwestii związanych z jakością i stanem środowiska naturalnego wskazuje, że największa presja na środowisko jest związana ze specjalizacją rolniczą OP. Gospodarstwa rolne oraz zakłady przemysłowe (przetwórcze i spożywcze) oddziałują na stan wód w OP.

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Problemem jest niski stopień skanalizowania w OP. Dlatego też istotną sprawą jest budowa szczelnych, wybieralnych zbiorników z zapewnieniem kontrolowanego wywozu ścieków dla mieszkańców i obiektów nie objętych zbiorowym systemem oczyszczania ścieków. Pożądanym działaniem gmin uczestniczących w partnerstwie byłoby opracowanie pełnej ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w poszczególnych gminach oraz wdrożenie harmonogramu wywozu nieczystości płynnych łącznie z opracowaniem i wdrożeniem systemu kar za niedotrzymanie harmonogramu wywozu. Brak kanalizacji sanitarnej i ekologicznych przydomowych oczyszczalni ścieków na części terenów wiejskich oraz zanieczyszczenie wód wywołane stosowaniem na dużą skalę nawozów sztucznych w rolnictwie negatywnie wpływają na ekologiczny wizerunek obszaru.

Potencjał OP

-
1. Korzystne warunki dla rolnictwa – warunki glebowe pozwalające na prowadzenie intensywnego i nowoczesnego rolnictwa
 2. Położenie geograficzne - dostępność komunikacyjną w Regionie i kraju
 3. Dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne, unikatowe skupisko szlachty zagrodowej
 4. Dobra kondycja społeczna, aktywność i zaangażowanie mieszkańców, duma z tradycji i autorytetów
 5. Warunki do rozwoju turystyki

Potencjał o charakterze uzupełniającym

- usługi edukacyjne;
- formy organizacyjno-prawne usprawniające dostęp do usług;
- współpraca, partnerstwo, współpraca międzyinstytucjonalna, współpraca międzynarodowa:
- duże zainteresowanie nieruchomościami, sprzedaż nieruchomości na różne cele, mieszkanie letnie, całoroczne, siedliska

Profil Partnerstwa

1. Powiatowe Centrum Usług Wysokiej Jakości
2. Rolnictwo – profil wiodący
3. Turystyka – profil pożądany, uzupełniający
4. Wysoka jakość życia, miejsce do rozwoju – profil pożądany, perspektywiczny

Determinanty rozwoju OP

Dotychczas nie były identyfikowane inicjatywy mieszkańców i zaangażowanie z własnej woli w sprawy całego obszaru partnerstwa, zidentyfikowano w toku prac diagnostycznych pojedyncze przypadki umiarkowanego zainteresowania dokumentami strategicznymi poszczególnych członków partnerstwa, inna jest sytuacja w przypadku konkretnych inwestycji, ale też z punktu widzenia mieszkańca gminy, a nie społeczności obszaru partnerstwa; mieszkańcy są bardziej zainteresowani akcjami na cele charytatywne, np. dla dzieci chorych na SMA, osób z chorobami nowotworowymi, pogorzalców.

Determinanty rozwoju OP

Brak zachęt w postaci stypendiów dla studentów pochodzących z OP, brak współpracy władarzy i rad gmin, zarówno formalnej, jak i nieformalnej z przedstawicielami Młodych, dostęp do mieszkań komunalnych za mały, należy skonsultować z mieszkańcami, w szczególności młodymi jaki model użytkowania (mieszkania bezczynszowe, mieszkania na wynajem, mieszkania z możliwością wykupu) jest dla nich optymalny.

Determinanty rozwoju OP

Położenie obszaru partnerstwa jest atutem, w szczególności krajowe ciągi komunikacyjne – drogowe i kolejowe. Dodatkowo rozważana jest budowa drogi niższego rzędu ze stolicy obszaru Partnerstwa do Białegostoku.

Ważnym czynnikiem jest uruchomienie przez właściciela firmy PRONAR lotniska w Narwi (powiat hajnowski).

Dysfunkcyjna lub brak komunikacji autobusowej.

Determinanty rozwoju OP

Słaba oferta inwestycyjna, brak koordynacji działalności komórek o charakterze Biur Obsługi Przedsiębiorcy, brak modelu gospodarowania nieruchomościami, brak zachęt dla przedsiębiorców z branży turystycznej, sektorów kreatywnych, brak polityki wsparcia przedsiębiorstw, brak kształcenia dzieci i młodzieży i wyrabiania w nich postaw proprzedsiębiorczych.

Determinanty rozwoju OP

Dostępność dobrze płatnych miejsc pracy to słaba strona partnerstwa - brak wysokopłatnych, specjalistycznych miejsc pracy, obserwowana szara strefa, brak chętnych na prace niespecjalistyczne, prace fizyczne, obszar partnerstwa to głównie teren rolniczy skupiony na produkcji mleka, brak innych gałęzi przemysłowych. Tak silna koncentracja na rolnictwie, brak dywersyfikacji przemysłu/branż gospodarczych powoduje, że dostęp do innych źródeł utrzymania niż rolniczy jest ograniczony do minimum. Konieczny jest rozwój innych niż rolnictwo branż gospodarczych/przemysłu, konieczna jest dywersyfikacja przetwórstwa rolno-spożywczego.

Obecny rozwój gospodarczy jest wybitnie monokulturowy, potrzeba indukowania dywersyfikacji w obrębie rolnictwa, które jest i będzie fundamentem rozwoju, a także przyciągnięcie inwestycji przemysłowej/przemysłowych, w tym opartych na zaawansowanych technologiach i na potrzeby rolnictwa.

Determinanty rozwoju OP

Niska świadomość mieszkańców, że jest tak duża depopulacja, brak rozpoznania problemu, konieczne spotkania problemowe, kampanie pokazujące skutki depopulacji, może w końcu rodzice przestaną „wypychać” dzieci do Warszawy i innych miast wojewódzkich.

Kluczowe problemy OP

-
1. Brak standardu wsparcia biznesu/niska jakość usług dla przedsiębiorców
 2. Niewystarczająca i słabo dostępna wiedza/informacja na temat dostępnych obszarów inwestycyjnych i zasobu lokalowego (usługowego)
 3. Słaba koordynacja realizowanych działań, projektów, zadań z zakresu promocji gospodarczej między gminami z obszaru Partnerstwa

Kluczowe problemy OP

-
4. Niskie parametry łącza internetowego
 5. Niezadawalający stan dróg powiatowych, gminnych i dojazdowych do pól
 6. Niezadawalający stan infrastruktury technicznej (wodociągowo-kanalizacyjnej) oraz brak infrastruktury na części obszarów Partnerstwa
 7. Zanieczyszczenie środowiska
 - zanieczyszczenia gleby, wód gruntowych i powierzchniowych ściekami komunalnymi,
 - spalanie śmieci w piecach,
 - wywożenie śmieci do lasu, (dzikie wysypiska)
 8. Niewystarczający rozwój energetyki odnawialnej na terenie powiatu

Kluczowe problemy OP

-
9. Nieefektywna gospodarka odpadami komunalnymi
 10. Brak schroniska dla zwierząt bezdomnych na terenie partnerstwa
 11. Brak specjalistycznych poradni typu: pediatria, onkologia
 12. Niedostateczna aktywność dzieci i młodzieży poza szkołą – niedostosowana oferta
 13. Niedobór kadr w -zawodach technicznych (np. mechanika, operatora maszyn, elektryka, informatyka, programisty, budowlańca), medycznych (np. lekarz, pielęgniarka, rehabilitant) oraz opieki społecznej itd.

Kluczowe problemy OP

-
15. Brak tras turystycznych, pieszych i rowerowych łączących miejscowości (nie tylko partnerstwa ale również miejscowości znajdujące się w województwie ościennym a posiadającym atrakcyjne tereny turystyczne)
 16. Niewystarczająca wizja rozwoju atrakcyjnego i innowacyjnego rolnictwa oraz tworzenia przedsiębiorstw okołorolniczych, opartych na zaawansowanych technologiach
 17. Niewystarczająca wizja rozwoju rolnictwa, dochodowego dla rodzin wiejskich i przyjaznego dla środowiska
 18. Niewystarczająca wizja rozwoju terenów wiejskich jako atrakcyjne miejsce do życia i aktywności gospodarczej.

Kluczowe kierunki interwencji

Kluczowe dla OP jest utrzymanie warunków dla rozwoju rolnictwa i sprzyjanie jego transformacji.

Dążeniem partnerstwa będzie rolnictwo nowoczesne oparte na nowoczesnych technologiach, inspirujące do zakładania działalności w branżach okołorolniczych.

Konieczne będzie nawiązanie współpracy z branżowymi jednostkami naukowymi, sprawdzenie możliwości powołania ich filii i utworzenie stacji doświadczalnej lub parku doświadczalnego lub inkubatora rozwoju nowoczesnego rolnictwa.

Dodatkowo w ramach unowocześniania rolnictwa należy wdrożyć model gospodarki cyrkularnej, żeby w jak największym stopniu wykorzystać odpady z rolnictwa.

Kluczowe kierunki interwencji

Drugim ważnym kierunkiem rozwoju OP jest poprawa warunków dla turystyki na obszarach mniej zależnych od rolnictwa. OP ma być w przyszłości faktyczną Bramą na Podlasie z szeregiem atrakcji wykorzystujących walory przyrodnicze, kulturę i produkty lokalne.

Kolejnym tematem, który będzie rozwijany w przyszłości jest poprawa warunków do życia i rozwoju zarówno dla obecnych mieszkańców, jak i przyjezdnych. Stworzenie atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego, poprawa warunków mieszkaniowych, rozwój zawodów kreatywnych, aktywizacja społeczności, nowe miejsca do spędzania czasu, dbania o zdrowie, realizacji pasji, dokończanie się mają zainteresować i zachęcić do pozostania na Ziemi Wysokomazowieckiej.

Dziękujemy za uwagę

Agnieszka Dawydzik, ZMP

Jerzy Żelichowski, ZMP

Ireneusz Kamiński, ZMP
